

[ก่อ น ปิ ด เล่ ม]

เชิดชัย อุดมพันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

การเดินทางห่างจากตัวตน

ยากมากทีเดียวสำหรับการบรรยายความสวยงาม ความมหัศจรรย์ ความยิ่งใหญ่วิจิตรกระทั่งความรู้สึกสงบ ความเวิ้งว้าง หรือความร่มรื่น ฯลฯ ของสถานที่ต่างๆ บนโลกด้วยถ้อยคำให้เหมือนได้ไปเห็นกับตา เช่นเดียวกับวิถีชีวิตของผู้คนในสถานที่เหล่านั้น ก็ล้วนมีสีสันและให้ความรู้สึกที่แปลกไปจากความคุ้นเคย แม้ว่าปัจจุบันนี้เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการติดต่อพบปะ แต่ก็ไม่สามารถทดแทนการเดินทาง ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งของการดำเนินชีวิตได้อย่างสมบูรณ์ทั้งในแง่การสร้างสัมพันธ์ การงาน การเยี่ยมเยียนญาติมิตร ฯลฯ โดยเฉพาะการเดินทางเพื่อท่องเที่ยวแล้วนั้น เทคโนโลยีไม่อาจช่วยปลดปล่อยเราให้ผ่อนคลายความตึงเครียด และนำพาเราหลีกเลี่ยงไปจากภาระหน้าที่ที่รัดกุมได้อย่างแท้จริง

ความสำคัญของการเดินทางนั้น หากพิจารณาถึงนักคิดและศาสดาต่างๆ ก็จะเห็นได้ว่า หลายท่านได้สร้างข้อค้นพบอันยิ่งใหญ่ผ่านประสบการณ์ที่ได้รับจากการเดินทาง เช่นเดียวกับคำคมหลายๆ สำนวนกล่าวถึงความสำคัญของการเดินทางไว้ว่า “โลกนี้เต็มไปด้วยความมหัศจรรย์ ถ้าไม่เริ่มต้นออกเดินทางก็ไม่มีทางค้นพบ” “ชีวิตเริ่มต้นเมื่อออกเดินทาง” “สิ่งสำคัญที่สุดที่เราจะได้รับจากการเดินทางคือการได้พบกับผู้คนระหว่างทาง” “ความหมายของชีวิตจะค้นพบได้เมื่อออกเดินทาง” หรือ “เธอจะพบความสวยงามของมหาสมุทรได้อย่างไรหากไม่กล้าพอที่ออกเดินทางไปจากฝั่ง” ฯลฯ กล่าวได้ว่า ความสำคัญของการเดินทางในแง่นี้คือช่วยให้ค้นพบผลลัพธ์ที่เป็นความเข้าใจโลกและชีวิตในแง่มุมลึกซึ้งขึ้น

ความรู้สึกที่สัมผัสได้จากการเดินทางไปในสถานที่ต่างๆ แม้จะบรรยายได้ลำบากอย่างที่กล่าวไว้ข้างต้น แต่ความรู้สึกเหล่านั้นกลับมีผลโดยตรงต่อการกระตุ้นให้เราขบคิด เช่น การแหงนหน้าขึ้นมองดูโตรกผาผืนหิมะที่สูงตระหง่าน อาจทำให้เราขบคิดถึงความกระจัดริดของชีวิต หรือตระหนักถึงความสามารถอันจำกัดของร่างกายในการปีนป่ายขณะที่บางคนอาจมุ่งมดที่จะเอาชนะการทำลายของธรรมชาติ กระทั่งอาจรู้สึกพิศวงในการก่อสร้างของธรรมชาติ ในแง่วิถีชีวิต เราอาจเข้าใจว่าการใช้เท้าเหยียบหรือขี่สิ่งของเป็นพฤติกรรมที่ไม่ควรกระทำ แต่ในบางกลุ่มชนอาจไม่ใช่เรื่องต้องห้ามวิถีชีวิตเช่นนี้แม้จะดูสามัญธรรมดา แต่ก็มีความแตกต่างที่บอกให้เราได้ว่า บางอย่างก็เป็นไปได้มากกว่าที่เราเคยคิดที่เราเคยทำ และเข้าใจเอาเองมาตลอดว่าถูกต้อง

การออกเดินทางไปสู่สภาพแวดล้อมที่ต่างไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีจุดมุ่งหมายอย่างไรก็ตาม หากไม่เคร่งเครียดหรือคิดกังวลกับการกิจและสิ่งที่จะเจอในปลายทางจนเกินไปนัก ลองปล่อยความรู้สึกให้ไหลลื่นไปกับสิ่งที่ได้พบเห็น ให้โอกาสตัวเองได้ฟังเสียงของผู้อื่นที่นอกเหนือไปจากเสียงในความคิดของตนเอง แม้กระทั่งกับอุปสรรคในการเดินทาง เพราะสิ่งเหล่านี้จะทำให้ได้รู้ว่า เราไม่ได้ติดอยู่คนเดียว ทุกๆ สถานที่ให้เราทั้งในสิ่งที่คาดหวังและไม่ได้คาดหวัง

สำหรับผู้เขียนแล้ว การเดินทางทำให้รู้ว่า เราไม่ได้เป็นศูนย์กลางของโลก มีสิ่งอื่น คนอื่นอีกมากที่ต่างไปจากเราและไม่อาจจะเป็นไปอย่างที่เราคาดคิด เราก็คือเพียงชีวิตหนึ่ง ส่วนหนึ่งของโลก ความรู้สึกเช่นนี้ทำให้เราตัวเล็กลง และรู้จักที่จะประนีประนอมกับระบบคิดอื่นและไม่ด่วนประเมินคนหรือสิ่งใด

คุณค่าของการเดินทางที่เกิดขึ้นไม่เพียงนำพาความรื่นรมย์และเผยให้เห็นโลกในมุมที่ต่างเท่านั้น แต่การเดินทางยังทำให้เราหันกลับมามองตัวตนของเราชัดเจนขึ้นจนเข้าใจและถอยห่างจากความยึดมั่นในตัวตน (๘)